

Wojciech Maguś
Lublin
wmagus@o2.pl

Konferencji naukowa „Wokół idei Jerzego Giedroycia”, Lublin, 22 października 2010 r.

W dniu 22 października 2010 roku na Wydziale Politologii Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej odbyła się konferencja naukowa zorganizowana w dziesiątą rocznicę śmierci Jerzego Giedroycia oraz w dziesiątą rocznicę ustanowienia nagrody naukowej UMCS jego imienia. Konferencję zatytułowano „Wokół idei Jerzego Giedroycia”, zaś patronat honorowy nad nią objął Bronisław Komorowski - Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej.

Inicjatorką organizacji konferencji była prof. dr hab. Iwona Hofman - kierownik Zakładu Dziennikarstwa na Wydziale Politologii UMCS, która w imieniu organizatorów powitała zgromadzonych uczestników, zaś w dalszej części obrad pełniła funkcję moderatorki spotkania. W imieniu władz wydziału przybyłych gości powitała prof. dr hab. Ewa Maj - prodziekan Wydziału Politologii, zaś uroczystego otwarcia konferencji dokonał prof. dr hab. Andrzej Dąbrowski – JM Rektor Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej. Następnie JM odczytał list Bronisława Komorowskiego, skierowany do uczestników i organizatorów spotkania. W liście tym Prezydent podkreślił, że koncepcje i działalność Jerzego Giedroycia to dziedzictwo, które wciąż należy pielęgnować i na nowo odczytywać. Przypomniął, że redaktor „Kultury” nie był „typem politycznego przywódcy ani emisariuszem zbrojnego czynu”, ale był „mentorem rozsądnego, krytycznego myślenia, wolnego od stereotypów i uprzedzeń”. Zdaniem Bronisława Komorowskiego, lekcją najcenniejszą od Giedroycia, „najbardziej frapującą i najbardziej aktualną” jest program polskiej polityki wschodniej - relacji Polski z Ukrainą, Litwą, Białorusią i Rosją. Prezydent podkreślił, że choć program ten kształtował się w innej rzeczywistości politycznej, i od tamtego czasu w tej części Europy zaszły już ogromne zmiany, to jednak idee Redaktora stały się podwaliną polityki wschodniej niepodległej Polski.

W pierwszej części spotkania swe rozważania na temat osoby oraz przesłania Jerzego Giedroycia przedstawili goście honorowi konferencji. Arcybiskup Józef Życiński, metropolita lubelski podziękował zgromadzonym za podtrzymywanie pamięci o dorobku redaktora „Kultury”. Przypomniął przy tym nadal aktualne założenia jego koncepcji dotyczące polskiej polityki wschodniej. „Nie chciałbym, żeby czas złagodził ten element przesłania Jerzego Giedroycia, to jest jego troskę o otwarcie na wschód” – mówił abp Życiński. Przedstawiciele władz samorządowych Henryka Strojnowska

- pełniąca funkcję wicewojewody lubelskiego oraz Jacek Sobczak - wicemarszałek województwa lubelskiego wspominali swoje pierwsze niezapomniane spotkania z Jerzym Giedroyciem w Maisons-Laffitte. Z kolei prezydent Lublina, Adam Wasilewski zapewniał o realizowanej zgodnie z przesłaniem Giedroycia współpracy Lublina i Lubelszczyzny z sąsiednimi miastami i regionami przygranicznymi wschodnich sąsiadów Polski, zwłaszcza z Ukrainy. Gościem konferencji był również Jarosław Kurski - zastępca redaktora naczelnego „Gazety Wyborczej”. Pierwszą część konferencji zakończyło wystąpienie Wojciecha Sikory - dyrektora Instytutu Literackiego w Paryżu, zatytułowane „10 lat bez Jerzego Giedroycia”. Sikora przedstawił katalog zadań, jakie były realizowane przez Instytut Literacki. Zaprezentował także plany funkcjonowania tej instytucji po śmierci Redaktora. „Celem tych - dość oczywistych - planów jest zachowanie instytucji stworzonej przez Jerzego Giedroycia i jego współpracowników dla przyszłych pokoleń. Zachowanie w taki sposób, aby dom był żywy, możliwie otwarty i naznaczony osobowością i dziełem Redaktora” – mówił Wojciech Sikora.

Drugą część konferencji, tj. dyskusję panelową zatytułowaną „Wizja Polski Jerzego Giedroycia. 10 lat bez Redaktora”, rozpoczęła prof. dr hab. Iwona Hofman odczytując przesłanie nieobecnego prof. dr hab. Tadeusza Wyrwy, jednego ze współpracowników Giedroycia. Pierwszym mówcą był prof. dr hab. Jerzy Pomianowski, który zastanawiał się nad przyszłością dziedzictwa, jakie pozostawił Redaktor w kontekście aktualnie prowadzonej przez władze Polski polityki wschodniej. „Mieliśmy do czynienia z człowiekiem, który był bez wątpienia najwybitniejszym statystą polskim dwudziestego wieku. Człowiekiem, który miał w sobie, w przeciwieństwie do jego niepowołanych naśladowców, ludzi posługujących się od czasu do czasu jego nazwiskiem, miał to co stanowi o randze działacza państwowego, Patrzył na sprawy Polskie nie sposobem pępkowym tak jak gdyby kraj nasz był pępkiem świata” – mówił prof. Pomianowski o redaktorze „Kultury”. Kolejnym prelegentem była Bogumiła Berdychowska, która zwróciła uwagę na problem odejścia przez polityków od realizowanej po 1989 roku koncepcji wschodniej polityki, która miała doprowadzić do zacieśnienia stosunków Polski głównie z Ukrainą, Litwą i Białorusią, a nie tylko Rosją. Berdychowska skrytykowała przy tym obecne działania polityków tej sferze, które jej zdaniem nie odzwierciedlają myśli Giedroycia. Dodała, że „w polityce wschodniej można jak w soczewce zobaczyć momentami bylejakość ciągle naszego państwa. Na poziomie kompetencji urzędników, na poziomie pewnych zwyczajów, strukturalnych zachowań”.

Z kolei prof. dr hab. Andrzej Friszke przypomniał, iż według myśli Giedroycia to państwo a nie naród jest nadrzędnym podmiotem polityki. „Jeżeli się zastanawiamy nad spuścizną Giedroycia, nad jego publicystyką, nad tymi wartościami które przekazywał wprost i nie wprost, bo też w sposobie redagowania pisma, to cóż tam znajdujemy. Na pewno opowiadał się przeciwko partyjnictwu. To znaczy przeciwko takiemu rozumieniu państwa, kiedy jest ono rozdzielane przez partie polityczne i dominuje w nim spór, konflikt polityczny, po prostu konflikt partyjny, konflikt ideolo-

giczny. To było coś czego on nie znosił. Jego złość, czasem bardzo ostra złość, na różne rzeczy które działały się w Polsce w latach 90-tych już, wnikała z tego, że widział w tym elementy kształtującego się takiego systemu partyjnictwa. Cały czas chciał, dążył, liczył na to, że polska klasa polityczna będzie w stanie wytworzyć myślenie o państwie jako wartości nadrzędnej, a nie że będą sobie państwo wydierać” - mówił prof. Friszke. Wspominał także o sposobie pisania o historii w wydawanych przez Instytut Literacki „Zeszytach Historycznych”. Historia tam rozumiana jest nie tylko w kategorii faktów, ale przede wszystkim jako impuls wymuszający refleksję. Z kolei prof. dr hab. Jan Pomorski, przedstawił niełatwe początki powoływania Europejskiego Kolegium Polskich i Ukraińskich Uniwersytetów w Lublinie. Przybliżył ogromny dorobek pozycji opublikowanych przez Wydawnictwo UMCS, dotyczących paryskiej „Kultury” i koncepcji Jerzego Giedroycia.

Trzecia część konferencji rozpoczęła się od odczytania przez prof. dr hab. Iwonę Hofman listu redaktora Leopolda Ungera skierowanego do uczestników spotkania. W dalszej kolejności prof. dr hab. Andrzej Mencwel przywołał koncepcje zawarte w publicystyce Juliusza Mieroszewskiego, zastanawiając się nad znaczeniem i aktualnością sformułowanego przez współpracownika „Kultury” określenia „zakon polskości”. Zaznaczył też, iż przywoływana koncepcja Giedroycia i Mieroszewskiego ULB (Ukraina, Litwa, Białoruś) nie oznaczała tylko uznania prawa do niepodległości tych państw, ale także podejmowanie stosownych kroków w relacjach polsko-rosyjskich. Problematykę tę kontynuował prof. dr hab. Rafał Habielski w wystąpieniu zatytułowanym „Uniwersalia i sprawy minione. Jerzy Giedroyc w polskim życiu publicznym”. Wyjaśniał w nim czym było działanie polityczne dla Giedroycia. Mówił o możliwościach interpretacji koncepcji Giedroycia w kontekście edukacji politycznej. Z kolei prof. dr hab. Marek Kornat szukał odpowiedzi na postawione w tytule swego wystąpienia pytanie: „Czy Jerzy Giedroyc przewidział upadek Związku Sowieckiego?”

Kolejna prelekcja - prof. dr hab. Aleksandry Hnatiuk, dotyczyła recepcji myśli Giedroycia w niepodległej Ukrainie. Badaczka szczegółowo przybliżyła konkretne przedsięwzięcia naukowo-badawcze oraz społeczne realizowane na Ukrainie. „Nagle okazuje się, że te doświadczenia właśnie w sferze publicznej, w sferze zajmowania się różnymi problemami na szczeblu lokalnym, okazują się niesłychanie istotne i na tym poziomie te relacje są znakomite. Tu się dzieje bardzo wiele i bardzo dobrze widać jak łatwo w tę tkankę wchodzi myśl czy samo przesłanie Jerzego Giedroycia. Tutaj można mówić o tym, że w tych spotkaniach młodzieży polskiej i ukraińskiej, czy młodzieży akademickiej duch Giedroycia jest bardzo obecny. Bez tego trudno wyobrazić sobie już dzisiaj działanie w przestrzeni publicznej, działanie w tych najzwyczajszych kontaktach polsko-ukraińskich” – mówiła prof. Hnatiuk.

Konferencję zakończyła gorąca dyskusja dotycząca obecności myśli Jerzego Giedroycia w życiu społeczeństw. Uczestnicy zgodnie zaapelowali o potrzebę propagowania dziedzictwa Giedroycia, zwłaszcza wśród młodych ludzi, do czego z pewnością przyczyni się również zapowiedziany przez organizatorów tom pokonferencyjny,

zawierający wystąpienia prelegentów. Należy również dodać, iż dzień po obradach konferencji, w dniu 23 października w trakcie uroczystej inauguracji roku akademickiego UMCS, została wręczona dziesiąta już Nagroda Naukowa im. Jerzego Giedroycia. Laureatem za rok 2010 został dr Tomasz Rakowski, autor książki „Łowcy, zbieracze, praktycy niemocy”.